
Талони на пальне: правова природа, оподаткування та бухгалтерський облік

Уляна Костюк

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Івано-Франківськ, Україна

ORCID: 0000-0001-8826-8084

Анотація: У сучасних умовах функціонування ринку паливно-мастильних матеріалів особливого значення набуває належна організація обліку та документального оформлення операцій із талонами на пальне. Талони на пальне застосовуються як засіб роздрібної реалізації пального, що дозволяє підприємствам ефективно контролювати витрати на транспортні засоби та оптимізувати логістику паливно-мастильних матеріалів. Водночас, правова природа талонів як майнового права на отримання конкретного обсягу пального створює низку податкових та бухгалтерських нюансів, що потребують чіткого врегулювання у внутрішніх документах підприємства.

Метою дослідження є аналіз правових, податкових та бухгалтерських аспектів операцій із талонами на пальне, виявлення особливостей їх обліку та визначення оптимального варіанту для підприємств різних організаційно-правових форм. Об'єктом дослідження виступають операції підприємств із придбання, видачі та використання талонів на пальне, а предметом – методи бухгалтерського обліку та податкові наслідки цих операцій.

Дослідження дозволило визначити ключові підходи до оподаткування та обліку талонів на пальне: безоплатне надання працівникам розглядається як негрошовий дохід і може оформлятися як нецільова благодійна допомога або подарунок із відповідними податковими наслідками; передача з утриманням вартості із заробітної плати є продажем запасів, що оподатковується на загальних підставах; списання прострочених талонів потребує коригування податкового кредиту, нарахування компенсаційних зобов'язань із податку на додану вартість. Особлива увага приділена правильному визначенню моменту переходу права власності на пальне, що впливає на податкове та бухгалтерське оформлення операцій.

Результати дослідження можуть бути використані підприємствами для вдосконалення внутрішнього контролю за використанням паливних ресурсів, оптимізації податкових зобов'язань та підвищення ефективності бухгалтерського обліку.

Ключові слова: паливно-мастильні матеріали, талони, пальне, бухгалтерський облік, оподаткування, документування, безоплатна передача.

1. Вступ

У сучасних умовах ведення господарської діяльності підприємства дедалі частіше використовують талони на пальне як інструмент забезпечення транспортних потреб, оптимізації закупівель та контролю використання паливно-мастильних матеріалів. Широке застосування талонів обумовлює необхідність не лише правильного їх документального оформлення, а й чіткого розуміння їх правової сутності, моменту переходу права власності на пальне, порядку обліку та оподаткування операцій із їх придбання, зберігання, відпуску та використання. Особливої актуальності це питання набуває з огляду на те, що талони становлять не матеріальний об'єкт, а майнове право на отримання пального в майбутньому,

що значною мірою впливає як на податкові наслідки, так і на порядок їх відображення в бухгалтерському обліку.

2. Об'єкт і предмет дослідження

Об'єкт дослідження є процес організації та здійснення господарських операцій з паливно-мастильними матеріалами на підприємстві, а саме із застосуванням талонів на пальне.

Предмет дослідження є бухгалтерський та податковий облік операцій з талонами на пальне, включаючи порядок документального оформлення, момент переходу права власності, правила оподаткування, особливості відповідального зберігання та списання таких талонів.

3. Мета та задачі дослідження

Метою є дослідити особливості організації бухгалтерського та податкового обліку операцій з талонами на пальне, визначити порядок їх документального оформлення, встановити оптимальний підхід до відображення таких операцій у фінансовому та податковому обліку та окреслити можливі ризики і шляхи їх мінімізації.

Задачі дослідження:

- Дослідити нормативно-правову базу, що регулює операції з паливно-мастильними матеріалами та використання талонів на пальне.
- Визначити правову природу талонів на пальне та порядок переходу права власності на паливо залежно від умов договору.
- Проаналізувати особливості документального оформлення операцій із придбання, зберігання, видачі та списання талонів.
- Оцінити специфіку бухгалтерського обліку талонів як майнових прав та порядок їх відображення в облікових регістрах.
- Визначити правила оподаткування податком на додану вартість операцій із талонами на пальне, включаючи випадки списання прострочених талонів.
- Виявити ризики та типові помилки під час здійснення операцій із талонами на пальне.
- Сформулювати рекомендації щодо удосконалення обліку та документування операцій з талонами з метою забезпечення відповідності вимогам законодавства та мінімізації податкових ризиків.

4. Аналіз літератури

Питання обліку придбання та видачі талонів на паливо є актуальним для багатьох українських підприємств і часто висвітлюється в наукових публікаціях вітчизняних та зарубіжних авторів, переважно у сфері бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту. Облік паливних талонів є постійною темою для обговорення не тільки серед науковців-бухгалтерів, а й практиків в Україні, оскільки він має багато нюансів, особливо щодо документування, моменту визнання запасів та оподаткування.

Зокрема, у праці Прийдак Т. Б., Лега О. В., Яловега Л. В., Мокієнко Т. В., Рудич А. І. розглянуто основні аспекти документування операцій з ПММ, запропоновано форми відомості обліку талонів на нафтопродукти водіям і журналу обліку руху паливних карток [1].

У працях Гладій І. О. та Коцеруби Н. В. проаналізовано порядок документального оформлення операцій із ПММ, запропоновано форму управлінської відомості для обліку талонів на паливо та здійснено систематизацію первинних документів, що підтверджують рух нафтопродуктів [2].

Праця Дмитренко А. В. присвячена теоретичним та практичним основам організації синтетичного та аналітичного обліку пально-мастильних матеріалів. [3].

Нагорний О. розглядає повний цикл документального супроводу операцій з паливно-мастильними матеріалами — від моменту їх отримання та зберігання до подальшого списання. Дослідник акцентує увагу на коректності заповнення первинних документів, типових помилках під час їх оформлення та відповідності облікових процедур чинним нормативно-правовим приписам. Окремо автор аналізує порядок роботи з готівковими операціями, застосування паливних карток та використання електронних засобів підтвердження господарських операцій. [4].

Коба О. та Свистун Л. підкреслюють, що спосіб заправлення транспортних засобів (на території підприємства чи через мережу автозаправних станцій) і обраною форма розрахунків (готівковою, за талонами або за допомогою паливних карток) визначають специфіку організації бухгалтерського обліку. Автори наголошують, що ці чинники зумовлюють особливості документального оформлення відповідних господарських операцій. [5].

У статті Гуцаленко Л. розглянуто теоретичні, нормативно-правові та практичні аспекти контролю руху палива у підприємстві, з акцентом на побудову механізму внутрішнього та зовнішнього контролю, особливості обліку палива та інструменти контролю (GPS-системи, інвентаризація у баках тощо) [6].

Юрченко О. А., Приймак Н.В., Нечипорук Н. В. досліджують методичні підходи до бухгалтерського обліку операцій із придбання паливно-мастильних матеріалів в умовах цифрової трансформації облікової системи [7].

Автори Лега О., Канцедал Н. та Богаєнко О. досліджують систему управління та бухгалтерського обліку паливно-мастильних матеріалів як інструмент зниження ризиків і підвищення ефективності використання ресурсів підприємств агробізнесу [8].

Реслер М. аналізує особливості організації управлінського обліку на автотранспортних підприємствах, зокрема контроль витрат, пов'язаних із використанням паливно-мастильних матеріалів, [9].

5. Методи досліджень

У процесі виконання дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, серед яких: метод аналізу та синтезу – для розчленування інформації щодо обліку та оподаткування операцій із талонами на пальне на окремі складові та подальшого узагальнення отриманих даних; метод порівняння – використовувалося для виявлення відмінностей і спільних рис у різних підходах до обліку та документування операцій із талонами на пальне, для зіставлення норм податкового, бухгалтерського та цивільного законодавства, що регулюють порядок придбання, зберігання та використання талонів; системний підхід – для вивчення операцій з талонами як цілісного процесу, що включає економічні, правові та організаційні елементи; метод логічного узагальнення – для формулювання висновків та рекомендацій щодо оптимізації обліку та документального оформлення талонів.

6. Результати досліджень

У сучасних умовах функціонування ринку паливно-мастильних матеріалів особливого значення набуває належна організація обліку та документального оформлення операцій із талонами на пальне, що зумовлює потребу у чіткому розумінні їх правової природи, порядку використання та впливу на податкові й бухгалтерські процедури.

Талони на пальне застосовуються переважно в системі роздрібної торгівлі, оскільки їх використання передбачає отримання пального безпосередньо на автозаправній станції (АЗС). Відповідно до Інструкції №281, талон на пальне – це спеціальний талон, придбаний за умовами та відпускнуою ціною обумовленого номіналу, що підтверджує право його власника на отримання на АЗС фіксованої кількості нафтопродукту певного найменування і марки, які позначені на ньому [10]. Форму, зміст і ступінь захисту талонів встановлює емітент, а його

обов'язковими реквізитами виступають серійний та порядковий номери (пп.10.3.3.1 Інструкції №281).

У більшості випадків придбання талонів супроводжується укладенням договору, в якому зазначаються вид і марка пального, його вартість, перелік АЗС, умови отримання, строк дії талонів та момент переходу права власності на пальне. Як правило, договором передбачено передоплату. Після оплати рахунку постачальник передає покупцю талони, причому право власності на пальне може переходити за двома підходами: як у момент оплати, так і в момент фактичної заправки транспортного засобу. Від того коли саме відбудеться перехід права власності, залежить документальне оформлення таких операцій.

За першим варіантом воно переходить у момент отримання покупцем талонів після перерахування передоплати, і саме тоді на весь обсяг палива оформляється видаткова накладна. Після цього пальне залишається на відповідальному зберіганні у продавця до моменту пред'явлення талонів, а передача оплаченого палива на зберігання підтверджується підписанням між сторонами акту приймання-передачі та видачею покупцеві талонів відповідного номіналу на весь оплачений обсяг. Оскільки у відносинах виникає факт відповідального зберігання, може бути передбачена і його оплата, яка обов'язково чітко повинна бути визначена у договорі. Одночасно оформлюється двосторонній акт передачі палива на зберігання АЗС. Крім того, за першою подією, якою є перерахування передоплати, складається та реєструється податкова накладна з ПДВ на весь обсяг пального.

За другим варіантом право власності переходить до покупця лише в момент фактичного заправлення автомобіля. Хоча з оформленням податкової накладної з ПДВ проблем не виникає (її так само складають за фактом отримання передоплати), ситуація з видатковою накладною ускладнюється, оскільки в такому разі її потрібно оформлювати за кожним фактом передачі палива, що є вкрай незручним та проблематичним у практичному застосуванні. У будь-якому з цих варіантів автозаправні станції зазвичай видають покупцеві чек РРО в момент заправлення автомобіля, у якому формується оплата з позначкою «Талони». Використання РРО може не застосовуватися лише у випадках, коли відпускаються оптові партії палива, розрахунки за які здійснюються виключно шляхом безготівкового переказу коштів або взаємозаліку, а також коли відпускається паливо, що перебуває на відповідальному зберіганні, за умови, що воно відпускається з ємностей, спеціально призначених для зберігання та відпуску оптових обсягів пального. [11].

На практиці поширені також ситуації, коли талони придбаваються без укладення окремого договору — лише на підставі рахунка постачальника, а необхідні умови (вид, марка, строк дії тощо) фіксуються безпосередньо на талоні.

Оскільки пальне є підакцизним товаром, то виникає питання: чи розглядається продаж або передача талонів як реалізація підакцизного пального, чи потрібно реєструватися суб'єкту господарювання платником акцизного податку. З огляду на правову природу талонів, вони становлять майнове право на отримання раніше оплаченого обсягу пального, а не матеріальний товар. Податкове законодавство визначає, що об'єкт оподаткування акцизним податком виникає лише у разі фізичного відпуску пального з акцизного складу. Відтак сам обіг талонів, навіть за наявності видаткових накладних, не є реалізацією пального в розумінні пп. 14.1.212 ПКУ, оскільки не супроводжується фактичним переміщенням нафтопродукту. Акцизна операція виникає виключно під час заправки паливом на АЗС, і саме оператор АЗС, а не суб'єкт господарювання, який передає або продає талони, виступає платником акцизного податку. Податкова практика підтверджує цей підхід, зазначаючи, що торгівля талонами не зумовлює ані обов'язку щодо реєстрації платником акцизного податку, ані необхідності отримання ліцензій на оптову або роздрібну торгівлю паливом. Разом з тим окремі ризики можуть виникати у випадках, коли договором передбачено перехід права власності на пальне відразу під час передачі талонів, що оформлюється видатковою накладною і може бути трактовано податковими органами як операція з реалізації. З міркувань обережності доцільно

уникати таких умов і використовувати моделі, при яких право власності переходить під час фактичної заправки [12].

Бухгалтерський облік операцій із талонами на пальне також має свою специфіку. Попри те, що підприємство, одержуючи талон, фактично ще не отримує пального, вартість останнього відзначають на балансі підприємства, адже на АЗС таке пальне знаходиться лише на зберіганні, до часу поки підприємство не вирішить його забрати.

Слід звернути увагу, що підставою для оприбуткування пального на баланс підприємства буде видаткова накладна або інший первинний документ, а не талон на пальне.

На першому етапі здійснюється оплата рахунку постачальника, що супроводжується відображенням авансу за проведеною операцією (Дт 371 Кт 311), а платники ПДВ визнають податковий кредит за датою оплати за наявності зареєстрованої податкової накладної (Дт 641 Кт 644). Важливо, щоб в рахунку вказано було саме талони, а не пальне. Після отримання талонів їх передача постачальником оформлюється видатковою накладною, у якій має бути зазначено теж талони, а не пальне. Інструкція №291 [13]. пропонує обліковувати оплачені талони на субрахунку 203 «Паливо», оскільки вони дають право на отримання конкретного виду пального. Доцільно для їх обліку виділити окремий аналітичний рахунок, до прикладу 203/талон , а також вести облік аналітичний відповідно до видів пального. Отримання талонів у платників ПДВ відображається записами Дт 203 Кт 631 у частині вартості без ПДВ та Дт 644 Кт 631 щодо податкового кредиту; неплатники ПДВ оприбутковують талони за повною вартістю, включаючи ПДВ. Після цього здійснюється закриття авансових зобов'язань шляхом проведення запису Дт 631 Кт 371.

Підставою для оприбуткування палива на баланс підприємства буде видаткова накладна або інший первинний документ, а не талон. Вартість придбаного за талонами пального підприємство відображає на субрахунку 203 «Паливо». У цілях аналітичного обліку доцільно виділяти пальне за місцем його перебування, яке перебуває на АЗС, у баках автомобілів, канистрах тощо, та за видами пального.[14]

Списання вартості пального на витрати відбуватиметься лише при його фактичному використанні, що підтверджуватимуть первинні документи (наприклад, подорожні листи). Зважаючи, що наразі вже немає затвердженої типової форми подорожнього листа ані для легкового, ані для вантажного автомобіля, підприємство може використовувати для таких цілей первинний документ, складений довільної форми з урахуванням обов'язкових реквізитів для первинного документа.

Типові бухгалтерські проведення операцій придбання, видачі, використання талонів на пальне показано в таблиці 1.

Таблиця 1. Бухгалтерський облік придбаних талонів на пальне

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн
		Дт	Кт	
1.	Перераховано аванс за паливні талони (10 од. на бензин А-95 (по 10 л)	371	311	5400
2.	На підставі податкової накладної, зареєстрованої в ЄРПН, відображено податковий кредит з ПДВ	641	644	900
3.	Отримано талони на бензин	203/ Талони	631	4500
4.	Відображено податковий кредит з ПДВ	644	631	900
5	Відображено талони на позабалансовому рахунку	08/Талони/ Підприємство		10
6	Здійснено взаємозалік заборгованостей	631	371	5400
7	Видали талони працівнику для заправлення на 50 л (5од. по 10л)	08/Талони/ Працівник	08/Талони/ Підприємство	5

Продовження таблиці 1

8	Відображено заправлення автомобіля	203/ Бензин А-95	203/ Талони	2250
9	Списано витрачені талони з позабалансового рахунку		08/Талони/ Працівник	5
10	Віднесено на витрати вартість використаного бензину в межах норм. Отримано звіт про використання	23,91,92,93	203/ Бензин А-95	2250

Джерело: розроблено автором.

Коли підприємство безоплатно передає талони працівникам для особистих, не службових потреб, то така передача фактично є подарунком і створює для працівника дохід у негрошовій формі. Оскільки виникає дохід, постає питання його оподаткування ПДФО, військовим збором та застосування ЄСВ. Вибір форми оформлення такого надання талонів впливає на податкові наслідки.

Одним із варіантів є надання талонів як нецільової благодійної допомоги відповідно до п. 170.7.3 ПКУ, яка може бути як грошовою, так і негрошовою. Не включається до оподаткованого доходу сума нецільової благодійної допомоги, у тому числі матеріальної, що надається резидентами - юридичними або фізичними особами на користь платника податку протягом звітного податкового року сукупно у розмірі, що не перевищує суми граничного розміру доходу, визначеного згідно з абзацом першим підпункту 169.4.1 пункту 169.4 статті 169 цього Кодексу, встановленого на 1 січня такого року [15]. У 2025 році неоподатковувана сума такої допомоги становила 4240 грн, і якщо вартість талонів перевищує цей ліміт, оподатковується лише різниця. Оформлюється така допомога заявою працівника та наказом керівника, хоча заява не є обов'язковою, оскільки рішення про надання може прийматися роботодавцем. Факт передачі талонів доцільно підтверджувати актом приймання-передачі, причому окремим для кожного працівника, аби уникнути трактування допомоги як масової, що потягло б оподаткування як заробітної плати.

Іншим варіантом є оформлення талонів як дарунків відповідно до пп. 165.1.39 ПКУ. У такому разі не оподатковується частина вартості, що не перевищує 25% мінімальної заробітної плати станом на 1 січня звітного року (2000 грн у 2025 році). Подарунки в межах цього ліміту не обкладаються ПДФО та військовим збором, але повністю є базою нарахування ЄСВ. Якщо вартість талонів перевищує неоподатковувану суму, то оподатковувану частину необхідно збільшити на натуральний коефіцієнт для нарахування ПДФО, тоді як військовий збір визначається без такого коефіцієнта. Документально такі подарунки оформлюються наказом керівника і актом приймання-передачі або відомістю, без необхідності індивідуальних заяв працівників.

Ще одним варіантом є фіскальний підхід, який передбачає визнання талонів додатковим благом відповідно до пп. «е» пп. 164.2.17 ПКУ [15]. У такому разі вартість негрошового доходу оподатковується ПДФО із застосуванням натурального коефіцієнта та військовим збором без нього. Що стосується ЄСВ, то згідно з п. 1 ч. 1 ст. 7 Закону про ЄСВ [16], його базою є суми зарплати та інші заохочувальні виплати, включаючи натуральні, а оскільки Перелік №1170 не містить талонів як виключення, то без належного оформлення як допомоги або подарунку їх вартість вважатиметься складовою зарплати з обов'язковим нарахуванням ЄСВ [17].

Податкові зобов'язання з ПДФО та військового збору при безоплатній передачі талонів сплачуються протягом трьох банківських днів після їх надання відповідно до пп. 168.1.4 ПКУ, а ЄСВ — у день передачі згідно з ч. 8 ст. 9 Закону про ЄСВ. У бухгалтерському обліку безоплатно надані талони списуються на витрати за проведенням Дт 949 Кт 203, при цьому фінансовий результат не коригується, оскільки п. 140.5.10 ПКУ передбачає виняток.

Підприємству також не потрібно відслідковувати фактичну заправку за цими талонами. Платники ПДВ мають нарахувати податкові зобов'язання з ПДВ у сумі не нижче ціни придбання талонів, адже безоплатна передача є постачанням відповідно до пп. 14.1.191 ПКУ, і база оподаткування визначається за пп. 188.1 ПКУ.

У випадках якщо ж талони надаються працівникам з утриманням їх вартості із заробітної плати, ситуація змінюється, оскільки фактично відбувається продаж талонів працівникам. У такому разі доходу у працівника не виникає, а операція для підприємства є звичайним продажем запасів. Натуральна форма оплати праці талонами є проблематичною, оскільки нафтопродукти заборонено видавати як зарплату, тому правильним механізмом є саме утримання вартості талонів із зарплати після її оподаткування. Працівник повинен подати заяву з проханням продати йому певну кількість талонів та утримати їх вартість із зазначеного місяця зарплати; роботодавець не може самостійно ухвалювати таке рішення. Водночас платникам єдиного податку 3-ї групи заборонено здійснювати такий залік (п. 291.6 ПКУ), але вони можуть продавати талони працівникам за грошовий розрахунок. Єдинники 4-ї групи та платники податку на прибуток можуть утримувати вартість талонів із зарплати без обмежень.

Під час продажу талонів у рахунок зарплати ПДФО, військовий збір і ЄСВ сплачуються у загальному порядку, аналогічно до виплати зарплати. Якщо талони продаються зі знижкою, розмір цієї знижки визнається додатковим благом працівника. Для податку на прибуток дохід від реалізації талонів і витрати у сумі їх собівартості відображаються у звичайному режимі без коригувань. Продаж талонів оподатковується ПДВ на загальних підставах, база оподаткування визначається відповідно до пп. 188.1 ПКУ, а при реалізації зі знижкою складаються дві податкові накладні — на фактичну ціну продажу та на суму перевищення ціни придбання. Оскільки працівники не є платниками ПДВ, накладна складається як на неплатника.

Таблиця 2. Продаж талонів на паливе працівникам в рахунок заробітної плати

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн
		Дт	Кт	
1.	Перераховано аванс за паливні талони (20 од. на бензин А-95 (по 20 л)	371	311	24000
2.	На підставі податкової накладної, зареєстрованої в ЄРПН, відображено податковий кредит з ПДВ	641	644	4000
3.	Отримано талони на бензин	203/ Талони	631	20000
4.	Відображено податковий кредит з ПДВ	644	631	4000
5	Відображено талони на позабалансовому рахунку	08/Талони		20
6	Здійснено взаємозалік заборгованостей	631	371	24000
7	За заявою працівника видали талони працівнику в рахунок заробітної плати (5од. по 20л), визнано дохід від реалізації	361	712	6000
	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	712	641	1000
	Проведено взаємозарахування однорідних вимог	661	361	6000
	У зв'язку з виплатою зарплати (ЗП) у вигляді талонів (негрошовій формі) сплачено до бюджету:			
	- ПДФО (7317*18%)	641	311	1317,06
	<i>Спершу визначаємо базу оподаткування для доходів у негрошовій формі:</i> $6000 * 100 / (100 - 18) = 7317 \text{ грн}$			
	- Військовий збір (6000*5%)	642	311	300
	- ЄСВ (6000*22%)	651	311	1320

Продовження таблиці 2

	Списано на витрати вартість талонів	943	203/Талони	5000
7	Списано талони з позабалансового рахунку		08/Талони	5
	Нараховано ЗП працівнику	23,91-94	661	30000
8	Утримано з ЗП:			
	- ПДФО (18%)	661	641	5400
	- Військовий збір (5%)	661	642	1500
9	Нараховано ЄСВ на ЗП працівника (22%)	23,91-94	651	6600
10	Виплачена ЗП працівнику (30000-5400-1500-6000=17100 грн)	661	311,301	17100
	У зв'язку з видачею ЗП у грошовій формі сплачено до бюджету:			
	- ПДФО (5400-1317,06=4082,94 грн)	641	311	4082,94
	- Військовий збір (1500-300=1200 грн)	642	311	1200
	- ЄСВ (6600-1320=5280 грн)	651	311	5280

Джерело: розроблено автором.

Якщо строк дії паливних талонів минув, підприємство може діяти одним із двох способів. По-перше, за домовленістю з постачальником можна обміняти прострочені талони на нові, за потреби здійснивши доплату у разі підвищення вартості пального. По-друге, талони можуть бути списані з балансу на підставі інвентаризаційної відомості та протоколу інвентаризаційної комісії, затвердженого керівником підприємства. Списання відображається в обліку проведенням: Дт 949 «Інші витрати операційної діяльності» Кт 203/Талони «Паливо». Оскільки такі талони не були використані у господарській діяльності, необхідно також скоригувати податковий кредит відповідно до вимог пункту 198.5 ПК, нарахувавши компенсаційні податкові зобов'язання з ПДВ.

Таким чином, талони на пальне виступають специфічним інструментом у сфері обліку та оподаткування паливно-мастильних матеріалів, а їх правильне документальне та бухгалтерське оформлення вимагає врахування як нормативних положень, так і практичних аспектів їх використання в діяльності суб'єктів господарювання.

7. Перспективи подальшого розвитку досліджень

Подальші дослідження у сфері обліку та оподаткування операцій з талонами на пальне можуть бути спрямовані на поглиблене вивчення впливу цифровізації та автоматизації облікових процесів на ефективність контролю за рухом паливно-мастильних матеріалів. Актуальним напрямом залишається аналіз практики застосування електронних паливних карток, програмних комплексів для моніторингу витрат пального та інтеграції таких систем з бухгалтерським і податковим обліком підприємства. Перспективним є також дослідження правових аспектів дистанційних операцій з паливом, включаючи можливість удосконалення нормативного регулювання в частині визначення моменту переходу права власності та підходів до формування податкових зобов'язань.

8. Висновки

Проведене дослідження дозволило встановити, що операції з талонами на пальне мають комплексний характер і охоплюють взаємопов'язані правові, організаційні, бухгалтерські та податкові аспекти. Талони на пальне виступають не матеріальним активом, а майновим правом на отримання пального в майбутньому, що визначає особливості їх документального оформлення та порядок відображення в облікових регістрах підприємства. Ключовим

чинником, який впливає на вибір облікової моделі, є момент переходу права власності на пальне — у момент отримання талонів або під час фактичної заправки. Саме цей аспект формує різний підхід до складання видаткових накладних, актів відповідального зберігання, а також визначає податкові наслідки.

Проаналізовані нормативно-правові акти засвідчили, що операції з талонами підпадають під загальний режим оподаткування ПДВ, а у випадку їх прострочення підприємство зобов'язане коригувати податковий кредит і нараховувати компенсувальні зобов'язання. Важливим є також питання оформлення видачі талонів на пальне працівникам підприємства для власних потреб, оскільки воно впливає на оподаткування такого доходу ПДФО, Військовим збором та ЄСВ.

Узагальнення практичного досвіду та нормативних вимог дозволило сформулювати низку рекомендацій щодо оптимізації обліку операцій із талонами на пальне, мінімізації податкових ризиків і підвищення прозорості господарських процесів. Отже, забезпечення правильного документування, своєчасного відображення в обліку та відповідності чинним нормам законодавства є ключовими умовами ефективного управління операціями з паливно-мастильними матеріалами в умовах сучасної діяльності підприємств.

Список літератури:

- 1) Прийдак Т. Б., Лега О. В., Яловега Л. В., Мокієнко Т. В., Рудич А. І. (2023). Особливості документування паливно-мастильних матеріалів. Ефективна економіка, 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.2.43>
- 2) Гладій І. О., Коцєруба Н. В. (2018). Особливості документального оформлення обліку паливно-мастильних матеріалів. Подільський науковий вісник, 4 (1), 35–41. Available at: https://pnv.in.ua/images/Magazine/4_2018/1/Gladj_Koceruba.pdf
- 3) Дмитренко А. В. (2020). Особливості синтетичного та аналітичного обліку нафтопродуктів. Економіка і суспільство, 19, 183–187. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/186.pdf
- 4) Нагорий О. (2025). Придбання пально-мастильних матеріалів: документальне оформлення. Бібліотека Баланс. 5. Available at: <https://uteka.ua/ua/publication/biblioteka-balance-29-publikaciibiblioteka-balans-123-priobretenie-goryuche-smazochnyx-materialovdokumentalnoe-oformlenie>
- 5) Koba O., Svystun L. (2021). Documenting the Purchase of Fuels and Lubricants by the Enterprise. Economics and Region, 1, 106-112.
- 6) Гуцаленко Л. В., Чебан Ю. Ю., Терянік Д. О., Задорожняк В. А. (2025). Організація контролю за рухом палива в системі управління підприємством. Modern Economics, 50(2025), 53–59. Available at: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/21783/1/hutsalenko.pdf>
- 7) Юрченко О. А., Приймак Н. В., Нечипорук Н. В. (2025). Облік паливно-мастильних матеріалів на підприємстві в умовах цифрової трансформації економіки. Актуальні питання економічних наук, 16 (2025). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17400371>
- 8) Лега О. В., Канцєдал Н. А., Богаєнко О. С. (2025). Система управління паливно-мастильними матеріалами як інструмент зменшення ризиків у діяльності підприємств агробізнесу. Підприємництво та інновації, 34, 28–36. Available at: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/download/734/712>
- 9) Рєслєр М. В. Управлінський облік та контроль витрат на автотранспортних підприємствах. Підприємництво і торгівля, 2025, № 45, с. 53–59. URL: <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/pidprtorgi/article/download/1993/1875>
- 10) Про затвердження Інструкції про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і організаціях України (2008). Наказ Міністерства палива та енергетики України, Міністерства економіки України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Державного Комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики № 281/171/578/155. 20.05.2008 року. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0805-08#Text>

- 11) Товстопят Ю (2018). Паливо за талонами: нюанси використання схеми. Available at: <https://buhgalter911.com/journals/buh911/2018/april/issue-16/article-35790.html>
- 12) Єгорова Ю. (2022) Купуємо талони на пальне: облік і оподаткування. Available at: <https://news.dtki.ua/accounting/individual-transactions/76504-kupujemo-taloni-na-palne-oblik-i-opodatkuvannia>
- 13) Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (1999). Наказ Міністерства фінансів України № 291. 30.11.1999. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
- 14) Придбання пального за талонами і картками (2022). Журнал «Головбух». 17.06.2022. Available at: <https://buhplatforma.com.ua/article/7214-oblk-palnogo-za-talonami-kartkami>
- 15) Податковий кодекс України № 2755-VI. 02.12.2010. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n10662>
- 16) Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (2011). Закон України № 2464-VI. 08.07.2010. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#n169>
- 17) Про затвердження переліку видів виплат, що здійснюються за рахунок коштів роботодавців, на які не нараховується єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (2010). Постанова Кабінету міністрів України № 1170. 22.12.2010. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1170-2010-%D0%BF#Text>

Fuel vouchers: legal nature, taxation, and accounting

Ulyana Kostyuk

Department of Finance, Accounting and Taxation, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, Ukraine
ORCID: 0000-0001-8826-8084

Abstract: In today's fuel and lubricant markets, adequate accounting and documentation for fuel voucher transactions is critical. Fuel vouchers are used as a means of retail fuel sales, allowing enterprises to effectively control vehicle operating costs and optimize fuel and lubricant logistics. Simultaneously, the legal structure of vouchers as a property right to receive a certain volume of fuel generates a variety of tax and accounting complexities that require careful oversight in the company's internal papers.

The purpose of the study is to analyze the legal, tax, and accounting aspects of fuel voucher transactions, identify peculiarities of their accounting, and decide the best solution for businesses of various legal forms. The object of the research is on enterprise processes that involve the acquisition, issuing, and usage of fuel vouchers, as well as the accounting procedures and tax implications of these transactions.

The research revealed fundamental methods to the taxation and accounting of fuel vouchers: free provisions to employees are regarded non-monetary income and can be structured as non-targeted charity aid or a gift with appropriate tax implications; transfer with deduction from salary is a sale of inventory that is taxed on general principles; the write-off of expired vouchers necessitates an adjustment of the input tax credit and the accumulation of compensatory value added tax obligations. Special care is used to accurately determine the time of transfer of ownership of the fuel, which affects the tax and accounting treatment of transactions.

Enterprises can use the research findings to improve internal controls over fuel resource utilization, optimize tax obligations, and increase accounting efficiency.

Keywords: fuels and lubricants, vouchers, fuel, accounting, taxation, documentation, free-of-charge transfer.
